

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

ข้าวโพดฝักอ่อน เป็นพืชที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งในแง่การบริโภคสดภายในประเทศและการส่งออก โดยได้รับการบรรจุให้เป็นพืชในโครงการตามแผนพัฒนาการผลิต การตลาดและการสร้างงาน เพื่อเร่งรัดให้มีการผลิตเพื่ออุตสาหกรรมและการส่งออก ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ต่อเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)

ด้านการผลิต ข้าวโพดฝักอ่อนเป็นพืชที่ปลูกง่าย อายุสั้นและมีความเสี่ยงต่ำ หากมีการจัดการดิน และน้ำอย่างเหมาะสม เกษตรกรจะสามารถปลูกข้าวโพดฝักอ่อนได้ตลอดปี ใช้เวลาตั้งแต่การปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 45-50 วัน และใช้เวลาเก็บเกี่ยวประมาณ 5-10 วัน สำหรับพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา จนถึง ปี พ.ศ. 2547 ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนทั้งหมด 142,194 ไร่ ให้ผลผลิต 140,024 ตัน โดยที่ภาคตะวันตก (โดยเฉพาะจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรีและนครปฐม) เป็นแหล่งที่มีการปลูกข้าวโพดฝักอ่อนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออกและภาคใต้ ตามลำดับ

ด้านการส่งออก ประเทศไทยถือเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนมากเป็นอันดับหนึ่งของโลก ผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนแปรรูปที่สำคัญ คือ ข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นและข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋อง โดยในปี พ.ศ. 2547 สามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นมูลค่า 244.52 ล้านบาท และ 1,675.03 ล้านบาท ตามลำดับ ตลาดส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ ออสเตรเลียและเดนมาร์ก ในขณะที่ตลาดส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องของประเทศไทย ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ เยอรมันและออสเตรเลีย ตามลำดับ

สำหรับตลาดข้าวโพดฝักอ่อน พบว่า ความต้องการบริโภคภายในประเทศ ส่วนใหญ่จะเป็นความต้องการบริโภคข้าวโพดฝักอ่อนสด ในขณะที่การบริโภคข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็น ข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องและผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนอื่นๆ ยังคงมีน้อย โดยที่ความต้องการโดยภาพรวมจะเป็นในลักษณะของความต้องการเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับแปรรูปเพื่อการส่งออก โครงสร้างตลาดข้าวโพดฝักอ่อนที่สำคัญ แบ่งได้เป็น 3 ตลาด ได้แก่ (1) โรงงานแปรรูปข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋อง ซึ่งเป็นแหล่งรับซื้อ

ผลผลิตมากที่สุด ประมาณร้อยละ 70-80 ของผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนทั้งหมด (2) ตลาดบริโภคนอก ภายในประเทศ ซึ่งมีปริมาณและราคาที่ไม่แน่นอน เป็นตลาดที่รองรับข้าวโพดฝักอ่อนที่มีขนาดเกิน ความต้องการของโรงงาน และ (3) ตลาดส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนสดและแช่เย็น ตลาดนี้รองรับเฉพาะ ข้าวโพดฝักอ่อนที่มีคุณภาพดีมาก แต่มีปริมาณที่เข้าสู่ตลาดน้อยกว่าร้อยละ 5 ของผลผลิตทั้งหมด

วิธีการตลาดข้าวโพดฝักอ่อน ซึ่งให้เห็นว่า ผู้รวบรวมท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ที่มีผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อน ผ่านมือมากที่สุด ถือเป็นคนกลางที่มีบทบาทสำคัญในการกระจายผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนจากเกษตรกร ไปยังคนกลางระดับต่างๆ โดยที่การกำหนดราคาซื้อขายข้าวโพดฝักอ่อนของผู้รวบรวมท้องถิ่น จะ พิจารณาจากปริมาณผลผลิต ความต้องการของตลาดและต้นทุนการตลาด และอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความ สำคัญต่อการกำหนดราคาซื้อขายข้าวโพดฝักอ่อน คือ ราคาซื้อขายของพ่อค้าส่งออก โดยพบว่า เมื่อมี ปริมาณสั่งซื้อจากต่างประเทศมากๆ พ่อค้าส่งออกจะกำหนดราคาซื้อขายสูง พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นก็จะ กำหนดราคาซื้อขายจากเกษตรกรสูงตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาราคาข้าวโพดฝักอ่อน ภายในประเทศ กลับพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงที่ไม่แน่นอน และไม่เป็นที่ทิศทางเดียวกับตลาด ส่งออก

การศึกษาในครั้งนี้จึงประกอบด้วยการวิเคราะห์ 2 ส่วน คือ (1) การวิเคราะห์พฤติกรรม การเคลื่อนไหวราคาของข้าวโพดฝักอ่อนและผลิตภัณฑ์ ในรูปแบบ ARIMA โดยวิธีของ Box and Jenkins เพื่อให้เข้าใจถึงพฤติกรรมและแนวโน้มการเคลื่อนไหวของราคาข้าวโพดฝักอ่อนและผลิตภัณฑ์ในตลาด ระดับต่างๆ อันจะนำไปสู่ประโยชน์ในการวางแผนการผลิตและการตลาด (2) การวิเคราะห์ความ เชื่อมโยงราคาข้าวโพดฝักอ่อนและผลิตภัณฑ์ในแต่ละระดับตลาด โดยวิธี market integration เพื่อให้ ทราบถึงอิทธิพลของตลาด ต่อการกำหนดราคาในระดับต่างๆ อันนำไปสู่การเสริมสร้างนโยบายด้าน การตลาดข้าวโพดฝักอ่อนและผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพต่อไป สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ จะใช้ ข้อมูลอนุกรมเวลาย้อนหลัง 7 ปี ตั้งแต่เดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2541 ถึงเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2547 ใน 3 ระดับตลาด ได้แก่ ตลาดท้องถิ่น ใช้ราคาข้าวโพดฝักอ่อนที่ฟาร์ม ตลาดกรุงเทพฯ ใช้ราคาขายปลีกและ ราคาขายส่งข้าวโพดฝักอ่อน ณ ตลาดกรุงเทพฯ และตลาดส่งออก ใช้ราคาส่งออก F.O.B. ข้าวโพดฝัก อ่อนแช่เย็นไปยังสหราชอาณาจักรและประเทศญี่ปุ่น และราคาส่งออก F.O.B. ข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋อง ไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น

ผลการวิเคราะห์ในส่วนที่หนึ่ง ซึ่งเป็นการวิเคราะห์พฤติกรรม การเคลื่อนไหวราคาของข้าวโพด ฝักอ่อนและผลิตภัณฑ์ ในรูปแบบ ARIMA โดยวิธีของ Box and Jenkins พบว่า ราคาข้าวโพดฝักอ่อน และผลิตภัณฑ์ทั้งหมดมีคุณสมบัติ stationary และมีรูปแบบของพฤติกรรม การเคลื่อนไหวราคาที่แตกต่างกันออกไป โดยที่ในตลาดท้องถิ่น พบว่า ราคาข้าวโพดฝักอ่อนที่ฟาร์มมีความสัมพันธ์กับราคาของตัวเอง ในช่วงเวลาที่ผ่านมาแล้ว 2 เดือน ในตลาดกรุงเทพฯ พบว่าราคาขายปลีกข้าวโพดฝักอ่อน มีเพียง

ความสัมพันธ์กับปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่ราคาในช่วงเวลาที่ผ่านมาแล้ว 2 เดือน ส่วนราคาขายส่งข้าวโพดฝักอ่อน นอกจากจะมีความสัมพันธ์กับราคาตัวมันเองในช่วงเวลาที่ผ่านมาแล้ว 2 เดือนแล้ว ยังมีความสัมพันธ์กับปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่ราคาในช่วงเวลาที่ผ่านมาแล้ว 1 เดือนด้วย สำหรับตลาดส่งออก พบว่าราคาส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นและข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องไปยังประเทศญี่ปุ่น มีรูปแบบการเคลื่อนไหวของราคาที่เหมือนกัน คือมีความสัมพันธ์กับทั้งราคาของตัวเองและความสัมพันธ์กับปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่ราคาในช่วงเวลาที่ผ่านมาแล้ว 1 เดือน ส่วนราคาส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นไปยังสหราชอาณาจักร มีเพียงความสัมพันธ์กับราคาของตัวเองย้อนหลังไป 1 เดือน ในขณะที่ราคาส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา มีความสัมพันธ์กับทั้งราคาตัวเองและความสัมพันธ์กับปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่ราคาในช่วงเวลาที่ผ่านมาแล้ว 2 เดือน

ผลการวิเคราะห์ในส่วนที่สอง ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงราคาข้าวโพดฝักอ่อนและผลิตภัณฑ์ในแต่ละระดับตลาด โดยวิธี market integration และเนื่องจากพบว่าข้อมูลราคาข้าวโพดฝักอ่อนและผลิตภัณฑ์ทั้งหมดมีคุณสมบัติ stationary จึงสามารถนำไปทดสอบความเชื่อมโยงราคาด้วย Granger causality test ในแบบจำลอง VAR (vector autoregressive model) ได้ ซึ่งผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าไม่มีความเชื่อมโยงราคากันทั้งสองทิศทาง ระหว่างราคาข้าวโพดฝักอ่อนในระดับตลาดท้องถิ่นกับตลาดกรุงเทพฯ และระหว่างตลาดท้องถิ่นกับตลาดส่งออก ส่วนความเชื่อมโยงราคาข้าวโพดฝักอ่อนระหว่างตลาดกรุงเทพฯ กับตลาดส่งออก พบว่า มีความเชื่อมโยงราคาเพียงทิศทางเดียว จากราคาขายส่งข้าวโพดฝักอ่อน ณ ตลาดกรุงเทพฯ ไปยังราคาส่งออก F.O.B. ข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นไปยังสหราชอาณาจักร ราคาส่งออก F.O.B. ข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นไปยังประเทศญี่ปุ่นและราคาส่งออก F.O.B. ข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องไปยังประเทศญี่ปุ่น

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1. ตลาดข้าวโพดฝักอ่อนในประเทศ ในกรณีของราคาข้าวโพดฝักอ่อนที่ฟาร์มและราคาขายส่งข้าวโพดฝักอ่อน ณ ตลาดกรุงเทพฯ มีความสัมพันธ์กับราคาของตัวเองในอดีต ดังนั้นจึงสามารถใช้รูปแบบการเคลื่อนไหวของราคาของตัวเองในอดีต มาเป็นแนวทางในการวางแผนการผลิตและการตลาดได้ อย่างไรก็ตามในกรณีของราคาขายส่งข้าวโพดฝักอ่อน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่ราคาในอดีตร่วมด้วย ทำให้พ่อค้าคนกลางรวมทั้งโรงงานแปรรูปที่ทำการรับซื้อข้าวโพดฝักอ่อนจากเกษตรกร จะต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นที่มีราคา มาพิจารณาร่วมกับการเปลี่ยนแปลงของราคาในอดีตด้วย

2. ในตลาดส่งออก พบว่าราคาผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนแปรรูปที่ส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ มีความสัมพันธ์กับทั้งราคาตัวเองและปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่ราคาในช่วงเวลาที่ผ่านมาไม่เกิน 2

เดือน (ยกเว้นในกรณีของราคาส่งออก F.O.B. ข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็น ไปยังสหราชอาณาจักร ที่มีเพียงความสัมพันธ์กับราคาของตัวเองในเดือนที่ผ่านมา) ดังนั้นในการวางแผนการผลิตและการตลาด จะต้องมี การติดตามข่าวสารด้านราคาอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้จะต้องมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนของประเทศผู้นำเข้าอยู่เสมอ

3. ตลาดข้าวโพดฝักอ่อนภายในประเทศ ไม่มีความเชื่อมโยงกันทั้งสองทิศทาง ดังนั้นในการ กำหนดนโยบายทั้งด้านการผลิตและการตลาด จะต้องทำการกำหนดนโยบายจำเพาะเจาะจงลงไปในแต่ละ ระดับตลาด รวมทั้งควรมีการพัฒนาตลาดภายในประเทศให้เป็นตลาดรองรับผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อน ซึ่งจะช่วยลดผลกระทบที่เกิดจากความผันผวนของราคาผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนในตลาดส่งออก

4. เนื่องจากราคาขายส่งข้าวโพดฝักอ่อน ณ ตลาดกรุงเทพฯ มีผลต่อราคาส่งออกผลิตภัณฑ์ ข้าวโพดฝักอ่อน (ยกเว้นในกรณีราคาส่งออก F.O.B. ข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องไปยังประเทศ สหรัฐอเมริกา) ดังนั้นในการกำหนดนโยบายด้านต้นทุนการผลิต ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการ แข่งขันของผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อน จึงควรพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงราคาขายส่งข้าวโพดฝักอ่อน เป็นสำคัญ

5. ราคาข้าวโพดฝักอ่อนและผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านราคาและปัจจัยที่ไม่ใช่ราคา ย้อนหลังไปในช่วงเวลาสั้นๆ และมีความเชื่อมโยงราคาในบางระดับตลาดเท่านั้น ดังนั้นควรมีหน่วยงาน ที่คอยประสานและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านราคาและการตลาดที่ถูกต้อง รวดเร็ว เพื่อประโยชน์ในการ วางแผนการผลิตและการตลาดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อีกทั้งจะทำให้สามารถรักษาตลาดส่งออกผลิตภัณฑ์ ข้าวโพดฝักอ่อนที่สำคัญไว้ได้

ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ในกรณีของราคาขายส่งและราคาขายปลีกข้าวโพดฝักอ่อน ณ ตลาดกรุงเทพฯ ได้นำข้อมูล รายเดือนซึ่งเกิดจากค่าเฉลี่ยของตลาดในแต่ละภูมิภาค มาใช้ในการศึกษา ทำให้ราคาเฉลี่ยที่ได้มีการ เปลี่ยนแปลงเฉพาะในช่วงต้นปีและปลายปีเท่านั้น ผลการศึกษาจึงอาจมีความคลาดเคลื่อนได้ ดังนั้น การศึกษาในครั้งต่อไปอาจเลือกนำราคาขายส่งและราคาขายปลีกข้าวโพดฝักอ่อนในตลาดภูมิภาคที่ สำคัญมาใช้ในการศึกษาแทนราคาเฉลี่ยทั้งประเทศ

2. การศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบ ARIMA ในการศึกษาพฤติกรรมการเคลื่อนไหวราคา ซึ่งใน การศึกษาพฤติกรรมราคานี้ สามารถทำได้ในหลายรูปแบบ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป จึงอาจจะมี

การศึกษาพฤติกรรมเคลื่อนไหรราคาด้วยวิธีการต่างๆ เปรียบเทียบกัน เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมต่อข้อมูลมากที่สุด

3. ในส่วนของราคาส่งออก F.O.B. ผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนไปยังประเทศต่างๆ นั้น ได้ทำการคำนวณจากปริมาณและมูลค่าการส่งออก ซึ่งอาจทำให้ผลการศึกษามีความคลาดเคลื่อนอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนได้ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปสมควรที่จะนำผลของการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนมาพิจารณาด้วย